

До:

Г-н Томислав Дончев,

Заместник министър-председател и
Министър на иновациите и растежа
ms_register@government.bg

Копие до:

Г-н Иван Иванов,

Министър на регионалното развитие и благоустройството
e-mrrb@mrrb.government.bg

Г-н Борислав Гуцанов

Министър на труда и социалната политика
mlsp@mlsp.government.bg

Г-н Жечо Станков

Министър на енергетиката
e-energy@me.government.bg

Г-н Димитър Гърдев,

Председател на Комисията по европейските въпроси и контрол на европейските фондове
Народно събрание
51_kevkef@parliament.bg

Относно: Становище от 9 граждански организации по Компонент К1 - Сектор „Сгради“ към
“Проект на Социален план за климата на Република България – юни 2025 г.”, публикуван на
сайта за обществени консултации

<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?@lang=bg-BG&Id=9209>

Настоящият документ представя съвместната позиция на Център за енергийна ефективност ЕнЕфект, Българо-австрийска консултантска компания (БАКК), Екологично сдружение “За Земята”, Фондация „Подслон за човечеството“/Хабитат България, WWF България, СНЦ „орион – Грижа за Лидери и Авторитети” (Орион грид), „Грийнпийс“ – България, Софийска енергийна агенция СОФЕНА, Институт Кръгова Икономика по три от ключовите инвестиции в Компонент К1 „Сгради“ :

- Инвестиция И1 „Обновяване на многофамилни жилищни сгради в подкрепа на енергийно бедни и уязвими домакинства“,
- Инвестиция И2 „Енергийни общности в подкрепа на енергийната бедност“,
- Инвестиция И3 „Топъл дом“.

В допълнение на общото становище, подкрепено от 15 граждански организации, сред които долуподписаните организации, настоящата позиция има за цел да допринесе за подобряване на предложенията в окончателния вариант на Социалния план за климата (СПК) и оптимизиране на начина на изпълнение на предвидените дейности, като се гарантира по-висока ефективност, социална справедливост и устойчивост при разходването на ресурсите по посочените мерки.

Считаме, че настоящата версия на СПК, въпреки някои положителни елементи, като насочване на средствата към области, в които до този момент не бе оказвана подкрепа, и усилията на администрацията за консултации със заинтересованите страни, не успява да отговори на основното изискване на Регламент (ЕС) 2023/955 – да допринесе за справедлив климатичен преход чрез приоритетно и целенасочено подпомагане на уязвимите домакинства. Системните слабости на предложения подход – липса на надежден механизъм за идентифициране на енергийно бедните, продължаване на 100% безвъзмездно финансиране без оглед на реалните нужди и административна централизация на всички процеси – създават сериозен риск от насочване на значителен публичен ресурс към домакинства, които не се нуждаят от подпомагане, за сметка на реално уязвимите.

Вместо да надгради започнатите реформи в рамките на Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), проектът на СПК възпроизвежда познати модели с ограничен ефект, неспособни да гарантират устойчиви резултати в дългосрочен план. Предложенията ни, представени в трите приложения към настоящото становище, включват конкретни мерки за въвеждане на диференциран подход на финансиране, активизиране на индивидуалната инициатива, изграждане на структури за комплексна подкрепа, които да улеснят достъпа на уязвимите домакинства до помощта и да минимизират възможностите за спекулативно и нецелесъобразно разходване на публичния ресурс.

Вярваме, че с подобен коригиран подход България може да използва пълноценно възможностите на Социалния фонд за климата (СФК) и да гарантира наистина справедлив преход, в който никой не остава на заден план.

Инвестиция И1 „Обновяване на многофамилни жилищни сгради в подкрепа на енергийно бедни и уязвими домакинства“

За съжаление така предложеното описание на мярката не може да бъде подкрепено, тъй като логиката му не съответства както на условията на Регламент (ЕС) 2023/955, така и на разбиранията ни за устойчиво прилагане на политики за обновяване на многофамилните жилищни сгради и ограничаване на енергийната бедност.

Това е така, защото предвидената схема за пореден път включва 100% публично финансиране за всички домакинства в избран за обновяване малък брой сгради – единствената разлика е, че този път средствата ще бъдат с източник СФК. В този си вид фишът **не отговаря на общата цел на Фонда, формулирана в чл. 3 от Регламент (ЕС) 2023/955 — „да допринесе за социално справедлив преход към неутралност по отношение на климата“**. Предоставянето на ограничен публичен ресурс на общо основание, вместо да бъде насочен изключително към социално уязвимите и енергийно бедни домакинства – които съгласно дефиницията в Закона за енергетиката възлизат на над една трета от населението (поне 1.8 милиона души) – не може да се приеме за справедливо.

Мярката не съответства и на конкретната цел на Фонда – „да подкрепя уязвимите домакинства“, тъй като се предлага 100% безвъзмездна помощ за всички домакинства в сгради, дефинирани с крайно неясната формулировка „с концентрация на енергийно бедни и уязвими домакинства“. Ползватели на помощта ще бъдат и такива, които не отговарят на критериите, а и без реална нужда от подобна подкрепа. Остава също така открит въпросът как ще се идентифицират сгради с подобен социално-финансов профил, при положение че в България липсва институция със систематизирана и надеждна информация по този въпрос. Възлагането на такава задача на общините е, меко казано, несъстоятелно.

Друга група от проблеми произтичат от продължаване на подхода за 100% администриране на процеса от публичните власти, аргументирано с „липсата на опит и капацитет на сдруженията на собствениците“. Капацитетът (и мотивацията) на повечето общински администрации също не е твърде убедителен, като свидетелство за това е фактът, че при предходните програми в 120 от 265 общини не е реализиран нито един проект за обновяване на жилищна сграда. Последниците от това са неравномерно териториално разпределение на получателите на помощта и продължаваща несправедливост към хората от „неактивни“ общини, лишени от възможността за инициатива. „Липсата на опит и капацитет на сдруженията на собствениците“ – проблем, добре известен и системно изследван на европейско равнище, следва да се адресира не чрез административен подход, а чрез структури за предоставяне на специализирани услуги на принципа „ONE STOP SHOP“ (Център за комплексно обслужване).

Също така, СФК изисква инвестициите да бъдат **„резултатно ориентирани“**, с ефект в **средносрочен и дългосрочен план за намаляване на енергийната бедност и разходите за енергия**. Според текста на мярката обаче се планира подкрепа за едва 25 625 уязвими домакинства, при положение че, пак според него, размерът на уязвимите домакинства възлиза на 1 018 490 или 35.5% от общия брой на домакинствата в страната. Иначе казано, целият ресурс, предназначен за трайно извеждане на социално уязвими домакинства от енергийна бедност в многофамилни жилищни сгради ще обхване **едва 2.5% от реално нуждаещите се в страната**. За съжаление, трудно можем да наречем това „резултатно ориентирана инвестиция“. Остава неизвестно и как ще бъдат подпомогнати останалите 97,5%, за да се отговори на основната цел, за която бе създаден СФК, а именно: **„никой да не бъде изоставен в прехода към климатична неутралност“**.

Заедно с това, предложената мярка е в противоречие с целите и мерките в Дългосрочната програма за обновяване на сградния фонд до 2050 г. и в актуализирания през 2024 г. Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК). Заложената цел от 19 млн. м² обновена жилищна площ до 2030 г. няма да бъде постигната само с публични средства и затова

бе предвидено активизиране на частното финансиране и развитие на финансови механизми, което продължава да не се случва. В допълнение, продължаване на практиката за саниране само с европейски средства, нарушава принципа на „допълняемост“ на финансирането от Съюза.

С настоящата схема се заличават едва започнатите с НПВУ реформи за преминаване към пазарно ориентиран модел на съфинансиране, включително:

- въвеждане на 20% съфинансиране от страна на собствениците и създаване на финансови инструменти, като Национален фонд за декарбонизация;
- прехвърляне на отговорности от общините към етажната собственост и осигуряване на техническа помощ чрез „ONE STOP SHOP“ механизми.

Вместо тези реформи да бъдат надградени и развивани в съответствие с предстоящите за транспониране Директива за енергийна ефективност и Директива за енергийни характеристики на сградите, с тази мярка се връщаме към административния подход на пълна зависимост от публичната (финансова и административна) подкрепа. Това блокира развитието на пазарен модел, възпрепятства навлизането на частно и банково финансиране, както и развитието на консултантския сектор.

Допълнително, предложението средства от СФК да се използват за създаване на технически паспорти за всички сгради *“с концентрация на енергийно бедни и уязвими домакинства”* на територията на общините е неоправдано от гледна точка на ефективното и ефикасно изразходване на ограничения публичен ресурс, предназначен за ясно регламентирана насоченост към намаляване на енергийната бедност.

Заклучение:

Спирането на реформите и преходът към модел на съфинансиране при обновяването за енергийна ефективност в жилищния сграден фонд **обрича обитателите на над 60 000 нуждаещи се от саниране многофамилни сгради – сред които неизвестен брой енергийно бедни домакинства – на липса на каквато и да е форма на подкрепа и алтернатива.** Вместо да стимулира икономически инвестиции, насочени към намаляване на потреблението на изкопаеми горива и съответно – ускорено намаляване на емисиите на парникови газове, както изисква целта на Социалния фонд за климата, мярката продължава се фокусира върху неефективно разпределение на публични ресурси и ни връща към порочната практика за „усвояване на европейски фондове“ по линия на най-малкото съпротивление, което няма как да бъде подкрепено от професионалната общност.

Какво трябва да се направи вместо това?

Като сме взели предвид, че:

- обхватът на европейския Социалния фонд за климата е ясно разграничен от другите инструменти;
- националният Социален план за климата следва да допълва финансирането по линия на политиката на сближаване;
- планът е предвиден да се разработва в тясна координация със съществуващите национални политики, като се осигурява съгласуваност и допълване с други стратегически инструменти, като например ИНПЕК, НПВУ и каналите за финансиране по линия на политиката на сближаване;
- планът следва да е насочен към специфични групи (енергийно бедни и уязвими домакинства), и да гарантира, че различните потоци на финансиране са насочени към различни, но допълващи се аспекти на енергийния преход;

- средствата от СПК следва да са част от финансирането на политиките за сградно обновяване, както са заложи в Дългосрочната стратегия за обновяване на сградния фонд, да отговарят напълно на условията на Регламент (ЕС) 2023/955, както и на обновените Директиви за енергийната ефективност и за енергийните характеристики на сградите, и в този смисъл, парите от СПК да се използват за финансиране единствено на енергийно бедни и засегнати от СТЕ2;
- предложенията да са концептуално свързани със стратегическите и програмни документи и да представляват продължение и/или развитие на релевантните реформи от НПВУ,

Предлагаме нашата визия за развитието на политиките за сградно обновяване, които винаги са приоритизирали включването на енергийно бедните домакинства. Те отговарят напълно на условията на Регламент (ЕС) 2023/955, както и на обновените директиви за енергийната ефективност и за енергийните характеристики на сградите, като за всеки от компонентите имаме готовност при интерес да продължим да представяме конкретни разработки.

- 1. Създаване на система за идентифициране на енергийно бедните домакинства**
 - Дефиниране на ясни критерии, базирани на дефиницията за енергийна бедност.
 - Въвеждане на единен национален регистър на енергийно бедните.
 - Осигуряване на местен административен капацитет чрез институциите на МТСП за обработване и оценка на заявленията за допълнителна подкрепа.
- 2. Разработване на трикомпонентна финансова схема, управлявана от специализиран фонд за енергийна ефективност** (в момента – ФЕЕВИ, а до края на 2025 г. - Национален фонд за декарбонизация) за целите на постоянно действаща програма за обновяване на многофамилни сгради
 - 49,99% грант за основните мерки за енергийна ефективност с източник европейски фондове или национален бюджет;
 - Дългосрочен нисколихвен кредит за съфинансиране на останалата част, предоставян от търговски банки и подкрепен от държавни институции;
 - Допълнителна грантова подкрепа (до 100%) за енергийно бедните домакинства, с източник на средствата – СФК.
- 3. Техническа помощ** (за сметка на публичен ресурс) **да се предоставя на крайните бенефициенти чрез механизма на ONE STOP SHOP обслужване**, в съответствие с изискванията на чл. 22 от ДЕЕ и чл. 18 от ДЕХС и включваща:
 - Конкретизирана информация за технически и финансови възможности и решения;
 - Индивидуализирана и цялостна подкрепа за домакинствата, с особен акцент върху засегнатите от енергийна бедност домакинства;
 - Подкрепа, обхващаща всички етапи от проекта за обновяване.
- 4. Контрол върху качеството на изпълнението и реалните енергийни спестявания** чрез финансиращата институция
 - Въвеждане на механизъм за мониторинг и последващ контрол (по практиката на ФЕЕВИ);
 - Свързване на финансирането с гарантирани енергийни спестявания.
- 5. Синхронизиране с Националния план за саниране** по Директивата за енергийните характеристики на сградите

- Всички мерки трябва да се впишат в Националния план за саниране, който трябва да бъде готов в предварителен вариант до края на 2025 г.

6. Синхронизиране с приложението на чл. 30 от ДЕЕ

- Предложението напълно отговаря на изискването за създаване на национални фондове за енергийна ефективност, които да използват публичния ресурс за привличане на частни инвестиции, да осигуряват техническа помощ и допълнителна подкрепа за енергийно бедни чрез ресурсите на Социалния климатичен фонд.

7. Използване на ресурса по Социалния климатичен фонд ЕДИНСТВЕНО за целево грантово финансиране (до 100%) на уязвимите собственици на апартаменти в многофамилни сгради и субсидирана лихва за домакинствата, непопадащи в горната група, но попадащи в рамката на дефиницията за енергийно бедни, и тези, засегнати от ценовото въздействие на включването на емисиите на парникови газове от сектор „сгради“ в приложното поле на Директива 2003/87/ЕО.

Инвестиция И2 „Енергийни общности в подкрепа на енергийната бедност“

Предложената мярка има стратегическо значение и висок потенциал за дългосрочно намаляване на енергийната бедност чрез участие на уязвими домакинства в енергийни общности. Тя представлява важна стъпка към децентрализация на енергийното производство и засилено гражданско участие в енергийния преход. Въпреки позитивната насоченост, нейното ефективно прилагане зависи от преодоляване на редица регулаторни, технически и организационни предизвикателства, свързани с:

- 1) Липсата на ясно разграничение между Гражданска енергийна общност (Директива 2019/944) или Общност за възобновяема енергия (Директива 2018/2001)
- 2) Непълна правна и пазарна рамка за споделяне на произведената енергия
- 3) Прехвърляне на отговорности към общините без гаранции за капацитет и ресурсна обезпеченост
- 4) Неясни механизми за идентифициране и ангажиране на енергийно бедни домакинства
- 5) Фиксиран интензитет на финансовата помощ, който в определени случаи би бил прекомерен тъй като не отразява реалните разходи и нужди
- 6) Липса на съответствие между заложените цели, индикатори и финансови параметри
- 7) Амбициозен времеви график, който не отчита времето за подготовка на голям брой проектни предложения.

Настоящият документ съдържа конкретни предложения за подобрения, които биха могли да повишат ефективността, социалната справедливост и устойчивостта на мярката, като същевременно създадат предпоставки за изграждане на работеща рамка за развитие на енергийни общности в България.

Положителни страни

1. **Фокус върху енергийната бедност и уязвимите групи:** Мярката гарантира, че 30% от участниците в енергийните общности ще бъдат домакинства с ниски доходи, които ще бъдат най-силно засегнати от включването на сградния сектор в STE2.
2. **Потенциал за дългосрочна устойчивост:** Създаването на енергийни общности и изграждането на фотоволтаични системи с живот над 20 години осигурява трайни ползи за включените домакинства, включително намалени сметки за енергия.
3. **Децентрализация и участие на гражданите:** Мярката подпомага развитието на енергийна демокрация, ангажира гражданите в енергийния преход и насърчава създаването на енергийни общности.
4. **Възможност за създаване на местна заетост и икономическа активност:** Монтажът, експлоатацията и поддръжката на фотоволтаични системи и съпътстваща инфраструктура ще генерират работни места в местни фирми.
5. **Интегрирана информационна и техническа подкрепа:** Предвижда се техническа помощ, включително информационни кампании и консултации, които ще улеснят включването на домакинствата в схемата.

Отрицателни страни

1. **Неясна регулаторна рамка за споделяне на енергия:** В момента липсват работещи механизми за виртуално нетно отчитане, което прави реалното разпределение на произведената енергия между членовете на общността невъзможно без посредници и допълнителни разходи. От текстовете в документа не става ясно как това ще бъде преодоляно.

2. **Смесване на цели: енергийна ефективност и ВЕИ:** Производството на възобновяема енергия не е равнозначно на повишаване на енергийната ефективност. Двете трябва да се разглеждат като допълващи се, но различни подходи.
3. **Нереалистична/неясна оценка на инвестициите:** При заложен бюджет на мярката в размер на 333 333 333 евро, не е ясно каква част ще бъде използвана за техническа помощ. Дори 20% от тях да се разходват за информационна кампания и техническа подкрепа, а останалите 80% за фактическото изграждане на инсталациите, то би следвало да се отчете и самоучастието (50%) на членовете на енергийните общности. При липса на разчет за средствата вложени директно в нови инсталации, не е ясно как са определени количествените показатели. В текста е записано, че за остойностяване на мярката е използвана информация от бизнес модела на енергийната общност в Бургас, но той не следва да се счита за релевантен, тъй като той е значително по-мощабен (400 kWp) от двата проекта в Габрово (100 и 150 kWp). Също така, от представените индикатори (нова инсталирана мощност 676,2 MWp и брой нови инсталации 3220 бр.) може да се заключи че средната мощност на инсталациите е 210 kWp, което е прекалено амбициозно предвид ограниченията на покривите на сградите.
4. **Нереалистични/неясни индикатори:** Предвид горното не е възможно да се направи точна оценка на индикаторите на мярката, където за „Инсталиран допълнителен оперативен капацитет за енергия от възобновяеми източници“ от една страна е заложено: брой – 3220 (което може да се тълкува като брой инсталации), а от друга MW – 676,2 (което може да се тълкува като обща инсталирана мощност). Тези стойности показват (при приемане, че 20% от средствата ще се разходват за информационна кампания и техническа помощ, и 50% от стойността на инсталацията ще се покрие от частни средства на потенциални членове на общностите), че специфичната инвестиция в нови мощности е от порядъка на 790 евро/kWp, което при горните допускания е донякъде реалистично. В текста е посочено, че изпълнението на мярката ще намали броя на домакинствата в енергийна бедност с 10%, като не е ясно как е изчислена тази стойност предвид факта, че самото участие на енергийно бедно домакинство в енергийна общност не гарантира излизането му от тази категория.
5. **Нереалистично високи индикативни стойности на безвъзмездната помощ:** Фиксираното ниво на безвъзмездна помощ (50%) и общият бюджет не отразяват действителните пазарни условия и възможности за съфинансиране. Това крие риск от неефективно разходване на публични средства.
6. **Кратък период за подготовка на проекти:** Предвид липсата на опит и регулаторна неяснота, предвиденото време за кандидатстване (едно тримесечие) е недостатъчно за реална подготовка на качествени предложения.
7. **Неясна процедура по предоставяне на финансовата помощ:** трябва да се уточни режимът на получаване на средствата от тяхна страна и/или гарантиране на плащанията към изпълнителя, тъй като не може да се очаква от уязвимите потребители да финансират предварително изпълнението на проектите, както и от останалите инвеститори да покрият техния дял преди получаването на БФП.

Въпреки идентифицираните рискове и недостатъци, смятаме, че при прилагане на промените, описани в таблицата по-долу, коригиране на индикаторите във връзка с коментарите по-горе и внимателно разработване на насоките за кандидатстване, мярката успешно би подкрепила уязвимите домакинства, а в допълнение и би спомогнала за развитие на енергийните общности в България в единствения възможен в момента модел. Разбира се, при въвеждане на възможност за интелигентно отчитане и евентуална либерализация на пазара на електроенергия за битовите потребители, този модел трябва да бъде заменен, като общините се освободят от задължението да изпълняват координираща и управленска функция, а инициативата премине изцяло в гражданите и МСП.

№	Предложена промяна	Причина за промяната
1	<p>Да се нанесе следната корекция (с. 36):</p> <p><i>„В обхвата на подкрепата ще бъдат инсталирани покривни фотоволтаични системи върху публични общински сгради, както и еднофамилни и многофамилни жилищни сгради, като задължително ще бъдат поне 30% от участниците и ползвателите да са енергийно бедни домакинства.“</i></p>	<p>Покривите на еднофамилните сгради не предполагат изграждането на инсталации с достатъчна мощност за създаване на енергийни общности. От друга страна, трябва да се има предвид, че наличните анализ за многофамилни сгради в гр. София и гр. Бургас (проект Solar Cities) показват, че в повечето случаи потенциала на сградите е от порядъка на 20-30 kWp, което не кореспондира със средния размер на инсталациите в мярката (над 200 kWp).</p>
2	<p>Да се добави в карето „Описание на начина, по който се изпълнява мярката или инвестицията (средства за изпълнение), като се посочва административният капацитет на държавата членка на централно и, където е приложимо, регионално и местно ниво, с обяснение как ресурсите ще бъдат усвоени своевременно и как ще бъдат насочени към поднационално ниво, ако е приложимо“ на с. 38:</p> <p><i>„За гарантиране устойчивостта на мярката се предвижда инсталациите да се изграждат на обекти, които ще могат да консумират значим дял от енергията (над 40%) на място (съгласно цитираните по долу модели на Габрово и Бургас), което ще осигури предвидимост на доходите за инвеститорите. Този подход ще позволи по-висок дял на собствено потребление на произведена фотоволтаична електроенергия и по-големи икономии на разходи в сравнение с износа на голяма част от производството в електрическата мрежа, тъй като за съжаление споделянето на произведената енергия сред всички членове на енергийна общност е нереалистично по икономически и технически причини“</i></p>	<p>Предвид невъзможността за споделяне на енергия между инвеститорите (битови клиенти за които споделянето ще е възможно при излизане на свободен пазар, което ще доведе до по-високи сметки за енергия), на този етап това е единствената възможност за гарантиране възвращаемостта на инвестицията в разумни граници.</p>
3	<p>Текстът „Безвъзмездната помощ е в размер на 50% от цялата инвестиция, като ангажиментът е в енергийната общност да бъдат включени поне 30% енергийно бедни и уязвими домакинства и да предоставя 30% от произведената от ФЕЦ за енергийно бедни домакинства на фиксирана цена“ в каре „Описание на</p>	<p>Реализираните пилотни проекти в Габрово и Бургас доказаха, че за подобни инвестиции не е нужна или е нужна минимална финансова подкрепа. Заложените 50% по-скоро водят до неустойчиво разходване на публични средства, отколкото да са задължителни при създаването на енергийни общности.</p>

	<p>начина, по който се изпълнява мярката или инвестицията (средства за изпълнение), като се посочва административният капацитет на държавата членка на централно и, където е приложимо, регионално и местно ниво, с обяснение как ресурсите ще бъдат усвоени своевременно и как ще бъдат насочени към поднационално ниво, ако е приложимо“ на с. 38: да се промени по следния начин:</p> <p><i>„Всяка новосформирана енергийна общност ще има ангажимент да предоставя минимум 30% от произведената енергия на енергийно бедни домакинства на предварително определена фиксирана цена. Безвъзмездната помощ в размер на до 50% от цялата инвестиция, ще се формира по следния начин: дял от цялата инвестиция равен на дела енергия, предоставена на енергийно бедни домакинства + 20% от останалия дял, който ще покрие техническата помощ (изготвяне на бизнес модел и технически проект, както и разходите за управление). Например при инвестиция от 100 000 лв. и 30 % от енергията предоставяне на енергийно бедни домакинства се получава безвъзмездна помощ от 30 000 лв. $(0.3 * 100\ 000)$ + 14 000 лв. $(0.2 * 70\ 000)$.“</i></p>	<p>Предвид предоставянето на енергията на енергийно бедни домакинства, безвъзмездната помощ може да се ограничи до процента енергия предоставяна за енергийно бедни домакинства и техническата помощ за сформирание на общността (предпроектни проучвания, бизнес модели, технически проекти). По този начин стигаме до модел, в който нуждаещите се получават 100% безвъзмездно финансиране за участието си и право да закупуват електроенергия на по-ниска цена, а инвеститорите са стимулирани с 20% БФП, която е предназначена за преодоляване на най-големите бариери пред този модел, а именно проектирането, изготвянето на финансов модел и бизнес план, и управлението на общността.</p>
4	<p>Да се добави в текста на „Етап: Покана за предоставяне на предложения за създаване на енергийни общности чрез изграждане на покривни фотоволтаични инсталации и системи за съхранение“ на с. 39:</p> <p><i>„В помощ на общините ще бъдат изготвени информационни материали, в които ясно и на достъпен език ще бъде обяснено как и при какви условия гражданите ще могат да участват в такъв тип инициативи, както и какви са ползите за тях участието. Паралелно с това ще се проведе комуникационна кампания на национално ниво, чрез активно включване на националните медии.“</i></p>	<p>С цел прозрачност и демонстриране на ангажимент, информационните кампании организирани от общините следва да имат висока степен на подкрепа на национално ниво. Освен това информационните материали следва също да се подготвят централизирано с цел представяне на еднакво съдържание и информация за гражданите.</p>
5	<p>Да се добави в текста на „Етап: Покана за предоставяне на предложения за</p>	<p>Предвид липсата на опит би следвало част от средствата по мярката да се използват</p>

<p>създаване на енергийни общности чрез изграждане на покривни фотоволтаични инсталации и системи за съхранение“ на с. 39:</p> <p><i>„За улеснение на общините, в рамките на подготвителния етап ще бъдат разработени модел да договор за енергийна общност, включващ ясни правила за участие и регламентиращ отговорностите и задълженията на членовете. В допълнение, в помощ на общините, ще бъдат разработени помощни материали (наръчник) включващи основните стъпки за организиране на енергийни общности.“</i></p>	<p>за подготвителни дейности и материали в помощ на общините.¹</p>
<p><u>Настоящо наименование на мярката:</u></p> <p>„Енергийни общности в подкрепа на енергийната бедност“</p> <p><u>Да се промени на:</u></p> <p>„Енергийни общности за ограничаване на енергийната бедност“</p>	

¹ В случай, че мярката бъде одобрена и предложенията за промени се приемат, ЕНЕфект има готовност да разработи със свои средства наръчник с основните стъпки за организиране на енергийни общности, като стъпи на опита от вече създадените енергийни общности в Габрово и Бургас.

Инвестиция ИЗ „Топъл дом“

Предложената мярка се възприема като полезна и необходима, тъй като е насочена към до този момент negliжиран сегмент от сградния фонд и теоретично позволява фокусиране на наличния ресурс по Социалния фонд за климата към най-уязвимите групи. Въпреки това, трябва да се направи всичко възможно да се минимизират рисковете, свързани с:

1. насочване на 100-процентово грантово финансиране към потребители, които нямат нужда от него,
2. изпълнение на мерки с обхват, който надхвърля потребностите на конкретното домакинство (със специално внимание към реализирането на термопомпените инсталации),
3. насочване на ресурс към общини с по-голям административен капацитет и възможности да подпомагат бенефициентите,
4. изпълнение на мерки в сгради с нарушена конструктивна устойчивост,
5. влагане на некачествени компоненти или компоненти с несъответстващи на програмата характеристики по време на изпълнението, както и некачествено изпълнение на самия обект.

Още на този етап трябва да е ясно, че **програмата има изключително ограничен обхват и не може да реши системния проблем с енергийната ефективност на целевия сграден сегмент**. Тя следва да бъде разглеждана като **пилотно приложение на системен подход**, който да предлага диференцирана подкрепа за най-широк кръг от потребители, като безвъзмездна финансова помощ с висок интензитет следва да бъде достъпна единствено за уязвимите групи от населението. Въпреки това, тази програма въвежда положителни елементи, които могат да бъдат разглеждани като първи стъпки от такъв подход, като например финансирането на индивидуални мерки в последователност, съобразена с нуждите на конкретната сграда, опростено администриране на разходите, и активно участие от страна на собствениците.

Положителни страни

6. **Фокус върху най-уязвимите домакинства:** Мярката е насочена към домакинства, получаващи помощи за отопление, и обитатели на еднофамилни сгради с най-лоши енергийни характеристики – обективно най-уязвимите в контекста на новите цени на въглеродните емисии (и не само).
7. **Адекватна техническа последователност на мерките:** извеждането и придържането към принципа „енергийна ефективност на първо място“ – ключово за постигане на дългосрочен ефект.
8. **Опростен и предвидим механизъм на финансиране:** Използването на фиксирани референтни цени и „lump sum“ плащания намалява риска от бюрократично забавяне.

Отрицателни страни

9. **Сложност на административното изпълнение за общините:** много общини нямат реален капацитет за техническа помощ, контрол и консултации на терен, особено при текущите им ангажименти по други програми.
10. **Опростен и предвидим механизъм на финансиране:** Използването на фиксирани референтни цени и „lump sum“ плащания намалява риска от бюрократично забавяне.
Липса на устойчивост след края на подпомагането: не е предвидена система за

последващ мониторинг, контрол на качеството, техническа поддръжка или обучение на домакинствата, което може да доведе до неефективна експлоатация на инсталираните системи.²

11. **Липса на техническа помощ за домакинствата:** представителите на целевата група, а и не само, често нямат капацитет да установят конструктивната устойчивост на сградата, да изберат подходящите мерки и последователността на тяхното изпълнение, да оценят качеството на прилаганите продукти и компоненти и на изпълнението на строителните дейности.
12. **Неясен подход към идентификацията на потенциалните крайни бенефициенти:** към момента, единствената работеща система за верифициране на статута на домакинствата като потенциален бенефициент е тази за определяне на получателите на целева помощ за отопление. Ако целевата група се измести от този обхват, това ще доведе до социално напрежение, а вероятно и до недоволство от страна на местните власти, които ще бъдат принудени да определят бенефициенти, без да разполагат с необходимите данни и капацитет за това.
13. **Неясна процедура по предоставяне на финансовата помощ:** следвайки принципно правилната логика на процедурата, в която крайните получатели избират изпълнители (потенциално въз основа на получена техническа помощ – вж. по-долу), трябва да се уточни режимът на получаване на средствата от тяхна страна и/или гарантиране на плащанията към изпълнителя, тъй като не може да се очаква от представителите на тази целева група предварително да финансират изпълнението на проектите, съответно да получават помощта постфактум на база предоставени фактури.
14. **Риск от прекомерна помощ, насочена към големи сгради:** към момента, в мярката са определени референтни цени за единица площ и единица мощност, но няма таван на разходите за единична сграда. Това дава възможност за безвъзмездно финансиране на скъпоструващи мерки за големи сгради, които не съответстват на нуждите на бенефициента, не се обитават пълноценно, или се обитават съвместно от домакинства с различен социален статус, въпреки че собственикът на жилището е уязвимо лице/домакинство.

Въпреки идентифицираните рискове и недостатъци, смятаме, че при прилагане на промените, описани в таблицата по-долу, и внимателно разработване на насоките за кандидатстване (особено по отношение на режима на предоставяне на финансовата помощ), мярката ще бъде от полза за развитието на политиките за ограничаване на енергийната бедност и подобряване на енергийните характеристики на фонда от еднофамилни жилищни сгради.

№	Предложена промяна	Причина за промяната
1	<u>Настоящ текст:</u> „Инвестицията предвижда дейности за обновяване и подобряване на енергийните характеристики на еднофамилни жилищни сгради, обитавани от домакинства,	Към момента, текстът идентифицира като възможни бенефициенти домакинствата, които получават целеви помощи за отопление и едновременно с това са в състояние на „енергийна бедност“, което няма как да бъде удостоверено – въпреки че теоретично е

² При желание от страна на управляващия орган, ЕнЕфект се ангажира да разработи със собствени средства брошура със съвети за домакинствата за правилно изпълнение на мерките.

	<p>попадащи в обхвата на социалното подпомагане и получаващи целеви помощи за отопление и са в състояние на „енергийна бедност“ и/или домакинства, засегнати от разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС.“</p> <p><u>Да се замени с:</u></p> <p>„Инвестицията предвижда дейности за обновяване и подобряване на енергийните характеристики на еднофамилни жилищни сгради, обитавани от домакинства, попадащи в обхвата на социалното подпомагане и получаващи целеви помощи за отопление. След въвеждане на национална система за верифициране на принадлежността към съответната категория, в обхвата на мярката могат да попаднат домакинства, попадащи в обхвата на националната дефиниция за и „енергийната бедност“ и/или домакинства, засегнати от разширяването на обхвата на СТЕ2.</p>	<p>ясно, че тези домакинства няма как да не са енергийно бедни. Предложената промяна прецизира и разширява на критериите за допустимост, съответно обхвата на мярката, чрез препратка към националната дефиниция за енергийна бедност. Условие за използването ѝ обаче е наличието на национална система за верификация на социалния статус на домакинствата по смисъла на Реформа „Дефиниция за енергийна бедност“ по НПВУ и REPowerEU</p> <p>Инвестиция 1 (С13.11): Създаване на информационна система за определяне на статут на домакинствата в положение на енергийна бедност и уязвимите потребители), и респективно, възможността за установяване на принадлежността на кандидатстващите домакинства към съответната категория</p>
2	<p><u>Към секция 2.1.2.3.4. Финансиране и разходи да се добави текст:</u></p> <p>„За всяка отделна мярка ще бъде определен таван на възможните разходи, подлежащи на финансиране, за всяка сграда. Таванът ще бъде определен според параметрите на моделираната референтна сграда с площ, съответстваща на средната за домакинствата в страната, която е използвана за техническия анализ, направен от АУЕР за целите на настоящата мярка.“</p>	<p>Към настоящия момент мярката дава възможност за финансиране на мерки за големи сгради, които не съответстват на нуждите на бенефициента, не се обитават пълноценно или се обитават съвместно от домакинства с различен социален статус. Промяната ще осигури на предвидимост и контрол на разходите чрез методически определен таван, базиран на пазарни и технически анализи, и ще подпомогне справедливото разпределение на средствата.</p>
3	<p><u>Към секция „Подробна информация за целта на мярката или инвестицията и за това кой и какво е насочено към нея; обяснение как мярката и инвестицията биха допринесли ефективно за постигането на целите на Фонда в рамките на общата рамка на съответните политики на държавата членка и как ще намалят зависимостта от изкопаеми горива“ да се добави текст:</u></p> <p>„Мерките за изграждане на термопомпени системи ще бъдат изпълнявани само след или в комбинация с изпълнение на</p>	<p>Прилагане на принципа „енергийна ефективност на първо място“ – осигуряване на енергийна ефективност преди инсталиране на отоплителна система, с цел оптимизиране на инвестицията и ефективните режими на работа на отоплителните системи</p>

	<p>основните мерки по сградната обвивка – подмяна на прозрачна дограма, топлоизолационни системи за стени, покрив, под.“</p>	
4	<p><u>Към секция „Подробна информация за целта на мярката или инвестицията и за това кой и какво е насочено към нея; обяснение как мярката и инвестицията биха допринесли ефективно за постигането на целите на Фонда в рамките на общата рамка на съответните политики на държавата членка и как ще намалят зависимостта от изкопаеми горива“ да се добави текст:</u></p> <p>„Домакинствата, подали заявления за участие в програмата и получили първоначално одобрение след верифициране на попадането им в целевата група на мярката, ще имат право да получат целева техническа помощ от квалифицирани специалисти в размер на до 10% от стойността на инвестицията, с цел консултация и избор на най-подходящите енергоспестяващи мерки, като същевременно се гарантира, че прилагането им няма да компрометира конструктивната устойчивост на сградите по време и след изпълнение на мерките. . Мерки за енергийна ефективност няма да бъдат прилагани при установени конструктивни рискове или деформации преди тяхното отстраняване.“</p>	<p>Предложената промяна намалява риска от предприемане на нецелесъобразни и потенциално опасни действия и мерки и осигурява техническа надеждност, безопасност и оптимална ефективност чрез включване на външна експертна помощ в духа на чл. 22 от ДЕЕ и чл. 18 от ДЕХС.</p>
5	<p><u>Към секция „Подробна информация за целта на мярката или инвестицията и за това кой и какво е насочено към нея; обяснение как мярката и инвестицията биха допринесли ефективно за постигането на целите на Фонда в рамките на общата рамка на съответните политики на държавата членка и как ще намалят зависимостта от изкопаеми горива“ да се добави текст:</u></p> <p>„Бенефициентите ще бъдат приоритизирани и според броя и типа членове в домакинството, като предимство ще получат домакинствата с по-голям брой членове и самотните</p>	<p>Повишаване на социалната справедливост чрез по-точно таргетиране спрямо демографския профил на домакинствата.</p>

	<i>родители/настойници на деца, ненавършили пълнолетие.“</i>	
6	<p><u>Настоящ текст:</u></p> <p><i>Министерството на енергетиката ще извършва проверки на изпълнението на инвестициите на извадков принцип, въз основа на анализ на риска и годишни планове за проверки на място.</i></p> <p><u>Да се замени с:</u></p> <p><i>„Министерството на енергетиката ще възложи на външни изпълнители проверки на изпълнението на инвестициите в рамките на мярката на извадков принцип, обхващащи не по-малко от 10% от сградите, равномерно разпределени по цялата територия на страната, като при установени нередности отговорност ще носят бенефициентите и фирмите изпълнители.“</i></p>	<p>Въвеждане на независим механизъм за контрол и отчетност, с цел ограничаване на злоупотребите и гарантиране на качествено изпълнение. Намаляване на опасенията на общините от поемане на отговорност за потенциални финансови корекции.</p>

Дата: 18.07.2025 г.

За допълнителна информация и координация, моля, свържете се с д-р Драгомир Цанев представител на Център за енергийна ефективност ЕнЕфект на посочения имейл адрес.

Настоящото становище е разработено и подкрепено от следните организации:

Име на подкрепящата организация	Контакти	Лого
Център за енергийна ефективност ЕнЕфект	д-р Драгомир Цанев dtzanev@eneffect.bg	
Българо-австрийска консултантска компания (БАКК)	Цвета Наньова tzveta.naniova@bacc-jsc.org	

<p>Екологично сдружение „За Земята“</p>	<p>Светослав Стойков svetoslav@zazemiata.org</p>	
<p>Фондация „Подслон за човечеството“/Хабитат България</p>	<p>Минчо Бенов benov@hfh.bg Ася Добруджалиева dobrudjalieva@hfh.bg</p>	
<p>WWF България</p>	<p>Райна Попова rpopova@wwf.bg Теодора Пенева tpeneva@wwf.bg</p>	
<p>СНЦ „орион – Грижа за Лидери и Авторитети“ (Орион грид)</p>	<p>д-р Милена Статева milena.stateva@orion-grid.org</p>	
<p>„Грийнпийс“ – България</p>	<p>Меглена Антонова meglana.antonova@greenpeace.org Балин Балинов balin.balinov@greenpeace.org</p>	
<p>Софийска енергийна агенция СОФЕНА</p>	<p>Здравко Георгиев zgeorgiev@sofena.com Диана Паунова-Галева dpaunova@sofena.com</p>	
<p>Институт Кръгова Икономика</p>	<p>Асен Ненов asen.nenov@iki.bg</p>	